

Juryrapport Frans-Nederlands Nederland Vertaalt 2018

De jury in de categorie Frans-Nederlands van de jaarlijkse vertaalmanifestatie *Nederland Vertaalt* koos dit jaar voor een gedicht van de Franse dichteres Louise de Vilmorin. Het is een mooi, melancholiek maar lastig te vertalen en in betekenis niet eenduidig gedicht, met een hoge moeilijkheidsgraad als het gaat om rijm en ritme.

Louise de Vilmorin (1902-1969) groeide op in een gezin dat behoorde tot de oude aristocratie. Haar jeugd bracht ze door in Verrières, bij Parijs, op een kasteel met een groot park, omringd door de landerijen van haar ouders. In moestuinen en de bloemenvelden werden zaden gekweekt waarmee de familie de Vilmorin, als botanisten en zaadleveranciers aan heel Frankrijk, fortuin had gemaakt. Louise, die een zus en vijf broers had, trad verschillende malen in het huwelijk, waarna evenzovele scheidingen volgden. Begin jaren dertig zette haar vriend André Malraux, toekomstig minister van cultuur, haar aan tot schrijven, waarna ze haar debuut maakte met de roman *Sainte-Unefois*, in 1934. Daarna verschenen nog enkele romans evenals een paar dichtbundels. Ze werd bekend door haar 'holorimes', gedichten die volledig 'homofoon' zijn (het hele vers rijmt in plaats van bijvoorbeeld alleen het laatste woord); en haar palindromen (waarbij een woord van achter naar voren gelezen hetzelfde luidt als van voren naar achter). De componist Francis Poulenc, die haar poëzie vergeleek met die van Paul Eluard en Max Jacob, schreef muziek voor de bundel *Fiançailles pour rire* (1939).

Het gekozen gedicht, 'Adieux', heeft, in vergelijking met voorgaande jaren geleid tot een groter aantal deelnemers (166 tegenover 143 vorig jaar). Het is verheugend dat zovelen zich uitgedaagd hebben gevoeld zich aan de vertaalexercitie te wijden.

'Adieux' gaat uiteraard over afscheid nemen, het is melancholiek en beeldend. Er wordt een ingewikkeld spel gespeeld met klank en rijm. Veel regels bevatten dubbelzinnigheden. Het rijmschema, zo op het eerste oog eenvoudig, is heel lastig in vertaling aan te houden. Veel inzenders hebben daarom het rijm maar helemaal achterwege gelaten – iets wat de jury betreurt, en dus nadrukkelijk in haar afwegingen heeft betrokken. Ook waren er vele letterlijke vertalingen, waarbij iedere interpretatie verdween en het gedicht geheel betekenisloos werd. Anderen kozen ervoor wel het ritme of het rijm in enigerlei mate te volgen, hetgeen soms juist weer leidde tot verlies in de betekenis.

Voor de jury gold als belangrijkste criterium dat er een echt gedicht uit de vertaling naar voren moest komen: met metrum, rijm, schwung en een goede woordkeuze.

Ook in de interpretatie van het oorspronkelijke gedicht moest duidelijk een richting gekozen zijn. Het eenmaal gekozen register – welk dat ook was – moest van begin tot eind consequent worden volgehouden. Wisselingen daarin doen altijd afbreuk aan het overkoepelende beeld van interpretatie en betekenis. Belangrijk vond de jury ook het feit dat de compacte dictie van de eerste regels meteen goed moest zijn, de eerste regels van de vertaling moesten de lezer meteen ‘pakken’, net zoals het geval is in het Frans.

Een vertaling kan nooit helemaal perfect zijn. Het gaat erom wie het dichtst in de buurt komt en wie erin slaagt de tekortkomingen, die er per definitie in iedere vertaling zijn, het best te compenseren.

De werkwijze van de jury bestond erin dat we alle drie los van elkaar de 166 inzendingen van 0, 1 of 2 punten hebben voorzien. Dat resulteerde in scoreformulier waarop zich duidelijk een top 5 aftekende.

Wij hebben die inzendingen vervolgens zorgvuldig besproken en vergeleken met andere, in eerste instantie minder goed beoordeelde inzendingen. Dat leverde de vijf nominaties op, in alfabetische volgorde:

1. Leny van Grootel
2. Maret van Hagen
3. Lenie Meelen
4. Adrienne Peereboom
5. Anneke Sleeswijk

Uit deze vijf koos de jury unaniem voor de inzending die ‘er meteen inswingt’ door de mooie vertaling met ‘er is geen keer’ voor ‘les jeux sont faits’, die een groot aantal beelden heeft weten te handhaven zoals ‘Aan ‘t firmament staat nu een zoen/Boven de tuin van mijn domein’, die deze beelden in metrische en berijmde vorm weergeeft, en die vooral consequent, mooi compact en ‘eigen’ is gebleven; de inzender die kortom erin is geslaagd ook in het Nederlands een echt gedicht te schrijven.

De winnaar van 2018 is: Anneke Sleeswijk.

De jury

Margot Dijkgraaf, juryvoorzitter
Maarten Asscher
Marjolein van Tooren